

ЈЕЛЕНА Љ. МИНИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ С ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

БИЉАНА Н. ЈАРЕДИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ С ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

МИЛИЦА Д. БИОЧАНИН

ОШ „БРАНКО РАДИЧЕВИЋ“, ШТАВАЉ

ЉУБОМОРА И КВАЛИТЕТ ЖИВОТА У ПАРТНЕРСКОЈ ВЕЗИ И БРАКУ – ЖЕНСКИ УГАО

Циљ истраживања био је испитати повезаност љубоморе и квалитета живота са дужином партнерског, тј. брачног односа код испитаница (N=120) у партнерској вези и браку, разлике у изражености љубоморе и квалитета живота код испитаница у партнерској вези и браку, као и разлике с обзиром на социодемографске варијабле. У истраживању су коришћени: Упитник општих података, Мултидимензионална скала љубоморе и Инструмент Светске здравствене организације квалитета живота. Подаци су обрађени корелационом анализом, т-тестом и анализом варијансе.

Резултати су показали да постоји статистички значајна позитивна повезаност трајања партнерског односа: са емоционалном љубомором, физичким здрављем, психичким здрављем, соци-

¹ jelena.minic@pr.ac.rs

Овај рад резултат је истраживања спроведеног у оквиру пројекта ИИИ 47023 „Косово и Метохија између националног идентитета и европских интеграција“, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

јалним релацијама и условима живота код испитаница у браку. Код испитаница у партнерској вези није добијена статистички значајна повезаност димензија љубоморе и квалитета живота са трајањем партнерског односа. Резултати су показали да су испитанице у браку склоније когнитивној, а испитанице у партнерској вези бихевиоралној љубомори. Код испитаница у браку постоје статистички значајне разлике једино на димензији – услови живота с обзиром на подпериод одраслог доба ком припадају. Утврђено је да су испитанице које имају двоје и четворо деце или су без деце у поређењу са испитаницама које имају једно дете, склоније когнитивној љубомори. Такође, процењује се да су испитанице које немају децу у поређењу са испитаницама их имају бољег психичког здравља и социјалне релације.

Кључне речи: љубомора, квалитет живота, партнерска веза, брак.

ТЕОРИЈСКИ ДЕО

Емоција се, као основни психички доживљај, одређује као специфично узбуђено стање организма изазвано емоционалним стимулусом или ситуацијом, које се манифестује кроз субјективни доживљај, физиолошке и бихевиоралне промене (Требјеџанин, 2001). У психолошкој литератури наводи се подела емоција на примарне и секундарне, пријатне и непријатне, емоције слабог или изузетно јаког интензитета, сложене емоције итд. Развој емоција је постепен и под битним је утицајем средине, при чему се одрастањем емоције социјализују, тј. прилагођава се начин њиховог изражавања правилима, очекивањима и ставовима која су културолошки условљена (Vasta, Haith, Miller, 2005).

Љубомора је сложена емоција, која обухвата читав низ непријатних осећања, као што су љутња, мржња, сумња, туга, стид, осећај понижења и неуспеха, потиштеност, осећај одбачености и усамљености итд. (Szentmartoni, 1982). Јавља се код оба пола, на свим узрастима (од најранијег детињства почевши од љубоморе према брату или сестри) и у различитим међуљудским односима. Љубомора се сматра

једним од најинтензивнијих и најчешће присутних емоција у интимним везама (Aune & Comstock, 1997) и произлази из мотивације да се заштити веза где резултирајућа понашања имају за циљ спречавање супарника да ту везу угрозе (Salovey, 1991). Као сложена емоција, љубомора представља скуп мисли, осећаја и понашања који настају и даље се развијају као последица перцепције личне претње и – или претње односу који је особи важан (White, 1981).

У литератури се наводи подела љубоморе на адекватну и неадекватну, љубомору као карактерну црту, неуротичну, карактеропатску и психотичну љубомору (Milivojević, 2014), патолошку или параноидну, романтичну, сексуалну, рационалну, ирационалну и намерну љубомору (Szentmartoni, 1982). Захваљујући развоју модерних технологија и савременом начину живота све чешће се истражује и тзв. савремена љубомора која је везана за употребу интернета, стварање и одржавање изванпартнерских односа коришћењем друштвених мрежа, електронске поште или виртуелних разговора (Henline, Lamke, Howard, 2007).

Љубомора је врста страха коју особа осећа када процењује да постоји опасност да особа коју воли заволи неку трећу особу (Milivojević, 2014), најчешће се повезује са негативним исходима, конфликтима у вези, насиљем и разводима (Barnett, Martinez, Bluestein, 1995; Buss, 2000; Puente & Cohen, 2003, према: Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007). У основи љубоморе је љубав и страх од њеног губитка (Milivojević, 2014), а њена функција је смањење могућности напуштања од стране партнера (Buss & Haselton, 2005). Љубомора међу партнерима у партнерском или брачном односу сматра се адаптивном еволуцијском тековином која омогућава задржавање љубавног партнера и успешну репродукцију (Larsen & Buss) и дефинише се као емоционално стање узроковано перципираном претњом тренутној вези (Daly, Wilson, Weghorst, 1982, према: Buss, 2013). Дестено и Саловеј (DeSteno & Salovey, 1996) дефинишу љубомору као наруше-

но стање расположења које се јавља када је однос који је особи важан уништен или пак постоји ризик да ће бити уништен, а карактеришу га туга, љутња и страх.

С обзиром на то што љубомора није једноставан концепт, већ се ради о комбинацији осећања и реакција, љубомору је потребно посматрати као мултидимензионално искуство (White, 1981). Мултидимензионалност љубоморе истакли су Фајфер и Вонг (Pfeiffer & Wong, 1989), утврдивши да постоје три типа љубоморе: емоционална, когнитивна и бихевиорална. Когнитивна и емоционална љубомора представљају искуствене или доживљајне облике љубоморе, док бихевиорална љубомора представља експресивни или изражајни облик љубоморе (Afifi & Reichert, 1996).

Квалитет живота представља перцепцију животне позиције индивидуа у контексту културе и вредносног система у којима живе, која је повезана са њиховим циљевима, очекивањима, стандардима и интересовањима (WHO, 1999, према: Жикић, Тошић-Голубовић, Славковић, 2010). Концепт квалитета живота представља субјективни доживљај индивидуе, што значи да осликава психолошко доживљавање себе и света око себе у различитим доменима (Brenes, 2007, према: Жикић и сар., 2010), укључује физичко здравље, психичко стање особе, степен самосталности, социјалне односе, лична уверења и однос према битним чиниоцима околине. Квалитет живота одређује се и као хармонични однос сталних промена животних услова и околности да би се ускладила четири основна захтева за стабилношћу и то физичком, емотивном, менталном и духовном (Симић, Сланкаменац, Копитовић, Јовин, Банић-Хорват, 2008).

У литератури се могу пронаћи различита одређења брака. Тако се брак одређује као интерперсонални однос у коме обе брачна партнера имају једнаки утицај у том односу (Милић, 2001), однос једног или више мушкараца, са једном или више жена, који је препознат од стране обичаја и

закона (Westermack, 1936, према: Шакотић-Курбалија, 2011). Брак подразумева друштвено одобрену сексуалну и економску унију између жене и мушкарца и друштвено одобрен начин стварања породице (Ubesekera & Jiagiang, 2008) и као такав не представља само основу породице већ у сложеној породичној динамици представља кључни елемент у одређивању квалитета породичног живота (Тошић-Радев, 2013). Брак је јединствена партнерска релација, која временом пролази кроз различите промене, пратећи при том развој односа међу партнерима и промене унутар саме породице (Михић и Јесторовић, 2016).

Одрасло или зрело доба је дуг развојни период који обухвата период од 40-ак година (од адолесценције до старог доба) и карактерише га прилагођавање на бројне професионалне, породичне и друштвене захтеве, који могу проузроковати и одређене адаптационе проблеме (Brković, 2000). Период одраслог доба дели се на три подпериода и то на: рано, средње и касно одрасло доба (Navighurst, 1972, према: Vljaković, 2001) и сваки од њих карактеришу одређени развојни задаци. Тако рано одрасло доба обележава: избор партнера, завршетак школовања, заснивање породице; средње одрасло доба: одгајање деце, изграђивање каријере, брига о родитељима; касно одрасло доба: прихватање да физичка снага опада, прилагођавање на пензионисање и нове улоге (Navighurst, 1972, према: Vljaković, 2001).

МЕТОДОЛОШКИ ДЕО

Истраживање се бави утврђивањем односа љубоморе и квалитета живота са трајањем партнерског односа и трагањем за одговором на основно истраживачко питање: да ли постоје статистички значајне разлике у изражености димензија љубоморе и димензија квалитета живота с обзиром на подпериод одраслог доба и број деце. Основни циљ истра-

живања је испитати повезаност љубоморе и квалитета живота са трајањем партнерског односа (дужином везе или годинама у партнерској вези или браку). Задаци истраживања су утврдити да ли постоје разлике у изражености димензија љубоморе (когнитивне, емоционалне и бихевиоралне) и димензија квалитета живота (физичко здравље, психичко здравље, социјалне релације и услови живота) с обзиром на социодемографске варијабле (подпериод одраслог доба ком испитанице припадају по навршеним годинама живота у тренутку испитивања и број деце).

У истраживање су укључене следеће варијабле: тип партнерског односа (партнерска веза и брак), љубомора, квалитет живота и социодемографске варијабле.

Тип партнерског односа операционално је дефинисан кроз две категорије: припадност партнерској вези или браку. Партнерска веза представља тип односа са романтичним партнерима, заснован на емоционалној динамици и бихевиоралном систему афективне везаности раног афективног односа са родитељима (Стефановић-Станојевић, 2002). Брак представља више или мање стабилну везу између мушкарца и жене, која траје и након самог акта репродукције и након рођења потомака (Westermack, 1921, према: Шакотић-Курбалија, 2011).

Љубомора је операционализована преко скорова постигнутих на скалама Мултидимензионалне скале љубоморе (Multidimensional jealousy scale; Pfeiffer & Wong, 1989), која мери три димензије љубоморе: когнитивну, емоционалну и бихевиоралну. Когнитивна љубомора укључује бригу и сумњу особе о могућности невере партнера, емоционална љубомора дефинише се као врста љубоморе која настаје као одговор на претњу у вези, која је као таква примарно рационална и прати је осећање узрујаности због партнеровог удварања другој особи (Pfeiffer & Wong, 1989). Док се бихевиорална љубомора одређује као истраживачка, она укључује и проверавање партнера, претраживање његове имо-

вине и заштитничко понашање (Pfeiffer & Wong, 1989). Скала љубоморе састоји се од 24 ајтема на које испитанице одговарају на петостепеној Ликертовој скали. Ајтеми су распоређени у три субскеале са по 8 ајтема, теоријски распон скорова за укупну скалу је од 24 до 120, док је за субскеале од 8 до 40, при чему већи резултат указује на виши ниво љубоморе. Поузданост све три субскеале у неким ранијим истраживањима је задовољавајућа (Pfeiffer & Wong, 1989). У овом истраживању све субскеале високе су поузданости (Fajgelj, 2004) и изражене Кронбах алфа коефицијентом износе: за бихевиоралну .946, емоционалну .914 и когнитивну .929 љубомору.

Квалитет живота операционално је одређен преко постигнутих скорова на субскалама Инструмента Светске здравствене организације квалитета живота (The World Health Organization Quality of Life –WHOQOL Group, 1998). Аспекти квалитета живота мерени овим упитником су: физичко здравље, психичко здравље, социјалне релације и услови живота. Упитник се састоји од 26 ајтема у формату петостепене Ликертове скале за одговарање. Ајтеми су распоређени у четири субскеале: физичко здравље (7 ставки), психичко здравље (6 ставки), социјалне релације (3 ставке) и услови живота (8 ставки). Теоријски распон скорова субскеала креће се од 7 до 35 за субскалу физичко здравље; од 6 до 30 за субскалу психичко здравље; од 3 до 15 за субскалу социјалне релације и од 8 до 40 за субскалу услови живота. У овом истраживању поузданост скале квалитета живота у целини изражена Кронбах алфа коефицијентом износи .80.

Социодемографске варијабле у овом истраживању су: подпериод одраслог доба ком испитанице припадају по навршеним годинама живота (испитано је по 40 испитаница из млађег одраслог доба од 25 до 30 година, средњег одраслог доба од 30 до 50 година и касног одраслог доба од 50 до 65 година); трајање партнерског односа (изражено бројем година у партнерској вези или браку) и број деце (колико

деце испитанице имају). За прикупљање општих социо-демографских података о испитаницима коришћен је Упитник општих података (конструисан за потребе истраживања).

Узорак су чиниле испитанице (N=120) и то 60 испитаница које су у тренутку испитивања у партнерској вези и 60 испитаница у браку. Узорак је уједначен и према подпериоду одраслог доба ком припадају на основу навршених година живота у тренутку испитивања (по 40 испитаница у раном, средњем и касном одраслом добу).

Подаци су обрађени корелационом анализом, т-тестом и анализом варијансе.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати корелационе анализе показали су да нема статистички значајне повезаности димензија љубоморе и квалитета живота са трајањем партнерског односа код испитаница у партнерској вези. Статистички значајна позитивна повезаност трајања партнерског односа добијена је једино са димензијом – емоционална љубомора ($r=.303$, $p<0.05$), што значи да су испитанице које су дуже у браку емотивно љубоморније.

ТАБЕЛА 1: КОРЕЛАЦИЈА ДИМЕНЗИЈА КВАЛИТЕТА ЖИВОТА СА ТРАЈАЊЕМ ПАРТНЕРСКОГ ОДНОСА КОД ИСПИТАНИЦА У БРАКУ

	ТРАЈАЊЕ ПАРТНЕРСКОГ ОДНОСА
ФИЗИЧКО ЗДРАВЉЕ	0.426**
ПСИХИЧКО ЗДРАВЉЕ	0.434**
СОЦИЈАЛНЕ РЕЛАЦИЈЕ	0.395**
УСЛОВИ ЖИВОТА	0.427**

**Корелација статистички значајна на нивоу $p<0.01$

Приказани резултати у табели 1. показују да постоји статистички значајна позитивна повезаност трајања партнерског односа са свим димензијама квалитета живота и то са: физичким здрављем, психичким здрављем, социјалним релацијама и условима живота код испитаница које су у браку. Што значи да што су испитанице дуже у браку квалитет свог живота процењују као бољи.

ТАБЕЛА 2: РАЗЛИКЕ У ИЗРАЖЕНОСТИ ДИМЕНЗИЈА ЉУБОМОРЕ У ПАРТНЕРСКОЈ ВЕЗИ И БРАКУ

ДИМЕНЗИЈЕ	ТИП О	N	AS	SD	t-test	Df	p
КОГНИТИВНА	ВЕЗА	60	34.20	13.59	5.602	118	0.000***
	БРАК	60	46.18	9.48			
БИХЕВИОРАЛНА	ВЕЗА	60	32.57	13.70	2.189	118	0.031*
	БРАК	60	26.98	14.23			

Легенда: Тип о – тип партнерског односа; N – број испитаника; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; F – вредност статистика; df – степен слободe; p – вероватноћа
 ***Разлика статистички значајна на нивоу 0.001; *Разлика статистички значајна на нивоу 0.05

Резултати су показали да постоје статистички значајне разлике у изражености одређених димензија љубоморе и то когнитивне и бихевиоралне између испитаница које су у партнерској вези и браку (Табела 2). Испитанице у браку у поређењу са испитаницама у партнерској вези склоније су когнитивној љубомори, док су испитанице у партнерској вези у поређењу са испитаницама у браку склоније бихевиоралној љубомори. Када је у питању емоционална љубомора статистички значајне разлике у овом истраживању нису добијене.

ТАБЕЛА 3: РАЗЛИКЕ У ИЗРАЖЕНОСТИ ДИМЕНЗИЈА КВАЛИТЕТА ЖИВОТА С ОБЗИРОМ НА ПОДПЕРИОД ОДРАСЛОГ ДОБА КОД ИСПИТАНИЦА У БРАКУ

ВАРИЈАБЛЕ	ПОДПЕРИОД ОДРАСЛОГ ДОБА	N	AS	SD	F	DF	P
УСЛОВИ ЖИВОТА	РАНО	9	28,556	6,45	3.861	59	0.027*
	СРЕДЊЕ	26	28,154	4,53			
	КАСНО	25	24,720	4,62			

Легенда: N – број испитаника; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; F – вредност статистика; df – степен слободе; p – вероватноћа

*Разлика статистички значајна на нивоу 0.05

На основу резултата приказаних у Табели 3. може се уочити да постоје статистички значајне разлике код испитаница које су у браку једино на димензији – услови живота с обзиром на подпериод одраслог доба ком припадају. Далјом обрадом података утврђено је да испитанице које су у раном (од 25 до 30 година) (Sig= 0.048; $p < 0.05$) и средњем одраслом добу (од 30 до 50 година) (Sig= 0.015; $p < 0.05$) у поређењу са испитаницама које су у касном одраслом добу (од 50 до 65 година) процењују услове живота повољнијим.

Добијени резултати показали су да нема статистички значајне разлике у изражености димензија љубоморе с обзиром на подпериод одраслог доба испитаница у партнерском односу. Статистички значајне разлике постоје у изражености димензија љубоморе с обзиром на број деце и квалитета живота с обзиром на подпериод одраслог доба код испитаница у браку (Табела 4. и Табела 5)

ТАБЕЛА 4: РАЗЛИКЕ У ИЗРАЖЕНОСТИ ДИМЕНЗИЈА ЉУБОМОРЕ С ОБЗИРОМ НА БРОЈ ДЕЦЕ КОД ИСПИТАНИЦА У БРАКУ

ВАРИЈАБЛЕ	БРОЈ ДЕЦЕ	N	AS	SD	F	df	p
КОГНИТИВНА	БЕЗ ДЕЦЕ	4	52.25	3.86	2.767	59	0.036*
	ЈЕДНО	15	40.67	10.18			
	ДВОЈЕ	24	48.13	8.49			
	ТРОЈЕ	8	43.38	11.11			
	ЧЕТВОРО	9	50.00	7.07			

Легенда: N – број испитаника; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; F – вредност статистика; df – степен слободe; p – вероватноћа

**Разлика статистички значајна на нивоу 0.01

На основу резултата приказаних у табели 4. може се уочити да постоје статистички значајне разлике код испитаница које су у браку на димензији – когнитивна љубомора с обзиром на број деце. Даљом обрадом података утврђено је да су испитанице које имају двоје (Sig= 0.014; $p < 0.05$), четворо (Sig= 0.017; $p < 0.05$) или су без деце (Sig= 0.025; $p < 0.05$), у поређењу са испитаницама које имају једно дете, склоније когнитивној љубомори.

На основу резултата приказаних у Табели 5. може се уочити да постоје статистички значајне разлике на димензијама: психичко здравље и социјалне релације с обзиром на број деце. На осталим димензијама квалитета живота нису добијене статистички значајне разлике. Даљом обрадом података утврђено је да испитанице које су без деце у поређењу са испитаницама које имају децу процењују да имају боље психичко здравље (Sig= 0.011; $p < 0.05$) и боље социјалне релације (Sig= 0.027; $p < 0.01$).

ТАБЕЛА 5: Разлике у изражености димензија квалитета живота с обзиром на број деце код испитаница у браку

ВАРИЈАБЛЕ	БРОЈ ДЕЦЕ	N	AS	SD	F	df	p
ПСИХИЧКО ЗДРАВЉЕ	БЕЗ ДЕЦЕ	4	25.00	1.41	5.09	59	0.001**
	ЈЕДНО	15	19.67	2.45			
	ДВОЈЕ	24	19.25	3.02			
	ТРОЈЕ	8	19.63	1.77			
	ЧЕТВОРО И ВИШЕ	9	18.22	2.05			
СОЦИЈАЛНЕ РЕЛАЦИЈЕ	БЕЗ ДЕЦЕ	4	13.75	0.96	3.49	59	0.013*
	ЈЕДНО	15	11.40	1.81			
	ДВОЈЕ	24	10.58	2.17			
	ТРОЈЕ	8	10.50	1.51			
	ЧЕТВОРО И ВИШЕ	9	10.00	1.32			

Легенда: N – број испитаника; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; F – вредност статистика; df – степен слободе и р-вероватноћа

**Разлика статистички значајна на нивоу 0.01

*Разлика статистички значајна на нивоу 0.05

ДИСКУСИЈА

Резултати су показали да су испитанице које су дуже у браку емотивно љубоморније. Могуће објашњење можемо потражити у одређењу емоционалне љубоморе која настаје као одговор на претњу у вези (Pfeiffer & Wong, 1989), као и у схватању да што су партнери дуже у вези то слободније деле своје емоције и сматрају да је примереније испољити љубомору (Aune & Comstock, 1997). Емоционална љубомора позитивно је повезана са неколико повољних исхода односа, као што су виши нивои релационог задовољства и већа перцепција квалитета односа (Attridge, 2013; Barelds &

Barelds-Dijkstra, 2007). На тај начин емоционална љубомора сматра се „здравом“ за романтичне односе (Barelds & Dijkstra, 2006, према: Attridge, 2013). Резултати истраживања показују и да се доживљавање љубоморе и начин њеног испољавања повећава у зависности од стадијума или раздобља везе (Aune & Comstock, 1997). Наиме, трајање партнерског односа доводи до све веће повезаности и зависности међу партнерима, што резултира вишим нивоима љубоморе и њеним испољавањем (Aune & Comstock, 1997).

Љубомора се чешће јавља након четрдесете године, тј. у средњем и касном одраслом добу, што се објашњава међусобним оптужбама партнера како би се прикрили сопствени недостаци изазвани процесом старења и падом самопоштовања (Szentmartoni, 1982). Мада, има и другачијих мишљења по којима је љубомора израженија на почетку везе него касније, што се објашњава сигурношћу у међусобну љубав и поштовање (White 1981). Такође, израженија љубомора на почетку везе објашњава се и годинама партнера. Наиме, љубомора се по резултатима неких ранијих истраживања чешће јавља у адолесценцији и у раном одраслом добу (White, 1981).

Резултати су показали да су испитанице у браку склоније когнитивној, а испитанице у партнерској вези бихевиоралној љубомори. Когнитивна љубомора укључује бригу и сумњу особе о могућности невере партнера (Pfeiffer & Wong, 1989), представља искуствени облик љубоморе (Afifi & Reichert, 1996), повезана је са осећањем мање љубави према партнеру (Pfeiffer & Wong, 1989), нижим нивоима интимности (Knobloch, Solomon, Cruz, 2001, према: Attridge, 2013) и незадовољством односом међу паровима (Elphinston, Feeney, Noller, Connor, & Fitzgerald, према: Attridge, 2013). Резултати истраживања показују да је когнитивна љубомора повезана са неколико негативних фактора односа, као што је осећање мање љубави према партнеру и стога се сматра лошом љубомором (Attridge, 2013). С друге стра-

не, бихевиорална љубомора представља изражајни облик љубоморе (Afifi & Reichert, 1996), позитивно је повезана са више алтернатива или могућности за однос које постоје код особа које још увек нису у браку (Attridge, 2013) и укључује, између осталог, и проверавање партнера (Pfeiffer & Wong, 1989).

Резултати су показали да постоји позитивна повезаност трајања партнерског односа: са физичким здрављем, психичким здрављем, социјалним релацијама и условима живота код испитаница у браку. Добијене податке можемо објаснити тиме да брак са собом носи одређену сигурност и нову мрежу социјалних контаката, па се генерални квалитет живота побољшава.

Код испитаница у браку постоје статистички значајне разлике једино на димензији – услови живота с обзиром на подпериод одраслог доба ком припадају. Већина досадашњих истраживања задовољства живота и узраста указује на то да су резултати неусаглашени (Penezić, 2006). Испитивањем односа квалитета живота и узраста утврђено постојање негативне повезаности узраста и квалитета живота (Vuletić i Misajon, 2011; Vuletić, 2004, према: Lučev i Tadinac, 2010). Објашњење можемо потражити и у карактеристикама касног одраслог доба, а то су да физичка снага опада, смањењу ју се финансијске могућности и радна продуктивност.

Утврђено је да су испитанице које имају двоје и четворо деце или које су без деце у поређењу са испитаницама које имају једно дете, склоније когнитивној љубомори. Такође, испитанице које су без деце у поређењу са испитаницама које имају децу процењују да имају боље психичко здравље и социјалне релације. Постојање деце у браку може негативно утицати на социјалне релације и психичко здравље (добијена разлика је у корист мајки у браку без деце) на тај начин јер мајка бива усмерена више на дете, па редукује остале социјалне интеракције, такође бива преокупирана

развојем и здрављем детета, што може резултирати смањењем квалитета психичког здравља.

ЗАКЉУЧАК

Истраживање треба да омогући боље разумевање динамике односа љубоморе и квалитета живота са трајањем партнерског односа, као и да унапреди сазнања о специфичностима партнерских, односно брачних релација. С обзиром на то да је љубомора мултидимензионално искуство, овај рад представља само један од покушаја да се љубомора у блиским релацијама боље разуме. Резултати пружају смернице за наставак истраживања ове сложене проблематике, где би ваљало укључити и испитанике мушког пола, самопоштовање, обрасце афективне везаности, задовољство партнерском везом, тј. браком и читав низ других варијабли, као што је рецимо редослед рођења. Наиме, постоје истраживања која показују да редослед рођења испитаника (тзв. сиблинг позиција) може имати утицаја на љубоморно понашање у партнерским релацијама, уз истицање да су јединици и прворођени појединци љубоморнији (White, 1981). Практични значај истраживања огледа се у могућности организовања превентивног и терапијског рада.

ЛИТЕРАТУРА

- Affifi, W. A. & Reichert, T. (1996). Understanding the role of uncertainty in jealousy experience and expression. *Communication Reports*, 9 (2), 93–103.
- Attridge, M. (2013). Jealousy and Relationship Closeness Exploring the Good (Reactive) and Bad (Suspicious) Sides of Romantic Jealousy. *SAGE Open* XX (X), 1–16, <http://sgo.sagepub.com>
- Aune, K. S. & Comstock, J. (1997). Effect of relationship length on the experience, expression, and perceived appropriateness of jealousy. *The Journal of Social psychology*, 137 (1), 23–31.
- Barelds, D. Ph. & Barelds-Dijkstra, P. (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 14 (3), 176–188.
- Barnett, W. O., Martinez, E. T., Bluestein, W. B. (1995). Jealousy and Romantic Attachment in Maritally Violent and Nonviolent Men. *Journal of Interpersonal Violence*, 10 (4), 473–486.
- Brković, A. (2000). *Razvojna psihologija*. Užice: Učiteljski fakultet.
- Buss, D. & Haselton, M. (2005). The evolution of jealousy. *Trends in Cognitive Sciences*, 9 (11), 506–507.
- Buss, D. M. (2000). *The dangerous passion: Why jealousy is as necessary as love and sex*. New York: Free Press
- Buss, D. M. (2013). Sexual jealousy. *Psychological Topics*, 22 (2), 155–182.
- DeSteno, D. A. & Salovey, P. (1996). Evolutionary Origins of Sex Differences in Jealousy? Questioning the “Fitness” of the Model. *Psychological Science*, 7(6), 367–372.
- Fajgelj, S. (2010). *Metode istraživanja ponašanja – IV dopunjeno izdanje*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Henline, B. H., Lamke, L. K., Howard, M. D. (2007). Exploring perceptions of online infidelity. *Personal relationships*, 14, 113–128.
- Lučev, I. i Tadinac, M. (2010). Provjera dvaju modela subjektivne dobrobiti povezanosti zadovoljstva životom, demografskih varijabli i osobne ličnosti. *Migracijske i etničke teme*, 26 (3), 263–296.
- Milić, A. (2001). *Sociologija porodice – kritika i izazovi*. Beograd: Čigoja štampa.

- Milivojević, Z. (2014). *Emocije. Psihoterapija i razumevanje emocija*. Novi Sad: Psihopilis Institut.
- Penezić, Z. (2006). Zadovoljstvo životom u adolescentnoj i odrasloj dobi. *Društvena istraživanja*, 15 (4–5), 643–669.
- Pfeiffer, M.S. & Wong, P. (1989). Multidimensional Jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 181–196.
- Salovey, P. (1991). *The Psychology of Jealousy and Envy*. New York: Guilford Press.
- Szentmartoni, M. (1982). *Ljubomora*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu.
- Trebješanin, Ž. (2001). *Rečnik psihologije – drugo izdanje*. Beograd: Stubovi kulture.
- Ubesekeera, D. M. & Jiaojiang, L. (2008). Marriage and family life satisfaction: A literature review. *Sabaramuwa University Journal*, 8 (1), 1–17.
- Vasta, R., Haith, M., Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija*. Modernizacija, Jasrebarsko: NakladaSlap.
- Vlajković, J. (2001). *Teorija i praksa mentalne higijene*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Vuletić, G. i Misajon, R. (2011). Subjektivna kvaliteta života. U: G. Vuletić (ur), *Kvaliteta života i zdravlje (9–16)*. Osijek: Filozofski fakultet.
- White, G. L. (1981). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality*, 49 (2), 129–145.
- WHOQOL Group. (1998). Development of the World Health Organization WHOQOL-BREF quality of life assessment. *Psycholo Med*, 28, 551–8.
- Жикић, О., Тошић-Голубовић, С., Славковић, В. (2010). Квалитет живота пацијената оболелих од униполарне депресије. *Медицински преглед*, LXIII (1–2), 113–116.
- Михић, И. и Јестровић, Ј. (2016). Емоционална клима у браковима у Србији – развојна перспектива. *Теме*, XL (1), 381–403.
- Симић, С., Сланкаменац, П, Копитовић, А., Јовин, З., Банић-Хорват, С. (2008). Испитивање квалитета живота оболелих од тензионог типа главобоље, *Медицински преглед*, LXI (5–6), 215–221.

Стефановић-Станојевић, Т. (2002). Блиске партнерске везе. *Психологија*, 35 (1-2), 3-23.

Тошић-Радев, М. (2013). Квалитет брака и детерминате породичног окружења. *Годишњак за психологију*, 10 (12), 25-40.

Шакотић-Курбалија, Ј. (2011). *Карактеристике брачног односа и тражење психолошке помоћи* (одбрањена докторска дисертација). Филозофски факултет, Нови Сад.

JELENA L. MINIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY

BILJANA N. JAREDIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY

MILICA D. BIOČANIN

PRIMARY SCHOOL "BRANKO RADICEVIĆ"
ŠTAVALJ

SUMMARY

**JEALOUSY AND QUALITY OF LIFE IN PARTNER RELATIONSHIPS
AND MARRIAGE – THE FEMALE PERSPECTIVE**

Jealousy is a complex emotion, which involves a whole host of unpleasant feelings, it occurs in both sexes, at all ages (from the earliest childhood) and in different interpersonal relations (most often within partner and marital relationships). An important issue in close interpersonal relations is presented within the assessment about partner's satisfaction with the quality of life. Quality of life presents perception of each individual's position in the context of culture and personal value system and it is related with the objectives, expectations, standards, and interests of each individual. Partnership and marriage present a partnership relation, which changes with the passage of time; such changes are developmentally conditioned. Having in mind that changes in human relationships happen over time, the aim of the research was to examine the connection between jealousy and the quality of life with the length of the partner, i.e. marital relationship within respondents (N = 120) in a partner relationship and marriage, and look at differences in the level of jealousy and quality of life with respect to socio-demographic variables. For the purpose of the research, we used the following instruments: General Data Questionnaire, Multidimensional Scale of Jealousy, and the World Health Organization's Quality of Life instrument. Data were

analysed through correlation analysis, t-test and variance analysis.

Research has showed existence of statistically positive connection of the partner relationship duration: with emotional jealousy, physical and mental health, social relations, and life conditions within female respondents. Within the female respondents in partner relationships, there was no statistical connection in the jealousy dimension and the quality of life within the relationship. Research has showed that married female respondents are more inclined to cognitive jealousy and female respondents in the partner relationship are more inclined to behavioural jealousy. Within the married female respondents, there are differences in: life conditions in the life sub-period. It is determined that female respondents with two and four children or without children compared to the female respondents with one child are more inclined to cognitive jealousy. Also, female respondents without children compared to female respondents with children, indicated better physical health and better social relations.

This paper provides significant data for organizing advisory work in order to empower women and improve their quality of life and to sustain continuation of the research in this field.

KEYWORDS: jealousy, life quality, partner relationship, marriage.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).
This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).